

Браславська О. В., Сліна А. В.

ЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ У ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ

Реалізація культурологічного напрямку шкільної географічної освіти вимагає розуміння його як процесу, в якому мета навчання перетинається з вихованням. Географічна освіта, її культурологічний напрям мають величезну культурно-виховну роль. Серед сучасних освітянських принципів освіти, які визначені в провідних законодавчих документах, розвиток культурологічного напрямку географічної освіти ґрунтується, насамперед, на принципах, визначених у провідних вітчизняних законодавчих документах, традиційних загальнодидактичних і специфічних принципах навчання, притаманних географічній освіті взагалі [1; 2].

Екологічний принцип передбачає врахування у культурологічному змісті географічної освіти питань екологічної культури народів, природоохоронних традицій як колективного досвіду, що передається із покоління в покоління. Взаємодія людського суспільства і природи є показником духовної зрілості людства. Особистісне ставлення до навколишнього середовища є показником громадянської зрілості, морального потенціалу особистості, яка спроможна відстоювати гармонійні стосунки з природою. Тому надзвичайно важливо сприяти формуванню у кожного учня екологічної свідомості, екологічного мислення.

Важливо враховувати систему знань про розвиток відносин людини з навколишнім середовищем, правила екологічної культури, які виробив кожний конкретний народ. Особливо важливою є необхідність вивчення природоохоронних культурно-історичних традицій українського народу, в яких зібраний позитивний досвід взаємозв'язків у системі «людина – природа».

Культурологічний зміст географічної освіти сприяє екологічному вихованню, формуванню екологічної культури. Певна сума культурологічних знань слугує, в свою чергу, базисною основою для формування природоохоронної свідомості. Формування екологічної свідомості неможливо без виховання екологічної культури особистості, складовою якої є екологічні знання, які пробуджують відповідальність. Тому екологізація свідомості неможлива без ґрунтовної світоглядної та моральної основи, що закладаються у процесі набуття цих знань. Як вважає О. Савченко, екологічний світогляд є новою цінністю загальноосвітньої підготовки, завдяки якому формується глобальна відповідальність людини за нормальне життя на обмеженому життєвому просторі [4, с. 4]. 84

Екологічна свідомість допомагає усвідомити природу як середовище існування всього живого, в тому числі людини. Процес формування природоохоронної свідомості підростаючого покоління є надзвичайно актуальним і суттєвим у наш час, коли людству загрожує екологічна катастрофа, коли у різних місцях земної кулі розгортаються театри воєнних дій, коли зростає прірва між людьми різного матеріального достатку та соціального забезпечення.

Питання гуманізації геоекологічної освіти в Україні висвітлено у дослідженні О. В. Плахотнік, де зазначено, що «гуманізація передбачає широку варіативність навчальних програм, врахування інтересів і нахилів учнів», та запропоновано зміст багатоступеневої географічної та геоекологічної освіти з урахуванням даного принципу [3]. При вивченні проблем довкілля автор пропонує використовувати на уроках географії елементи фольклору, зразки народної творчості. Вона вказує на важливість вивчення традицій екологічної культури українського народу та народів світу, пропонує розкрити символічне значення природи у формуванні уявлень про світ. Дослідниця підкреслює, що традиції взагалі та екологічні зокрема зберегли національну своєрідність, від яких багато в чому залежить стан сучасного культурного ландшафту [3, с. 136].

Отже, метою культурологічного напряму шкільної географічної освіти є формування у школярів цілісної географічної картини світу за умови багатоаспектного врахування фактора людини у змісті курсів географії, географічного світогляду на засадах миру і гуманізму, ознайомлення з вітчизняним і світовим етнокультурним середовищем. Одним із завдань шкільної географічної освіти, наповненої культурологічним змістом, є формування екологічної культури, природоохоронної свідомості підростаючого покоління; сприяння бережливому ставленню до навколишнього середовища на всіх рівнях взаємодії; розуміння особистого внеску в збереження і захист довкілля.

Культурологічний напрям географічної освіти має велике навчальне, виховне значення для школярів та молоді. Виховання патріотизму, національної свідомості, інтернаціоналізму, екологічної культури, формування високих моральних якостей та естетичного смаку є гарантом майбутнього нашого суспільства.

Сучасна освіта, в тому числі географічна, повинна бути спрямованою на всезагальний розвиток людини, забезпечувати відродження інтелектуального і духовного потенціалу українського народу, сприяти становленню повноцінної особистості, яка спроможна нести відповідальність за майбутнє свого народу, відстоювати збереження екологічної рівноваги в довкіллі.

Література:

1. Бондар Л. Загальнолюдські цінності у спадщині В. Сухомлинського / Л. Бондар // Шлях освіти. – 1997. – № 2. – С. 47–50.
2. Кобернік С. Г. Методика викладання географії в школі: Навчально-методичний посібник / С. Г. Кобернік. – К. : Стафед-2, 2000. – 320 с.

3. Плахотнік О. В. Теоретико-методичні основи розвитку геоecологічної освіти в Україні. Монографія / О. В. Плахотнік / Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. :Правда Ярославичів, 1998. – 333 с.
4. Савченко О. «Від людини освіченої – до людини культури». Ціннісні орієнтації загальноосвітньої підготовки учнів // Рідна школа. – 1996. – № 5–6. – С. 2–4.